

Voorwoord

Cahiers Inlichtingenstudies
BISC nr. 13
p. 7-10
© Gompel&Svacina
ISBN 978-94-6371-499-0

MARC COOLS¹, EMMANUEL DEBRUYNE², MATHIAS DESMET³, ROBIN LIEFFERINCKX⁴,
PIETER LELOUP⁵ & VINCENT SERON⁶

Het blijft voor ons, als wetenschappelijke redactie van het Belgian Intelligence Studies Centre (BISC), steeds een waar genoegen om een nieuwe editie van de Cahiers Inlichtingenstudies te mogen inleiden.

Van in het begin werd de keuze gemaakt om het BISC naar vorm en inhoud Belgisch te maken. Dit resulteert in het gegeven dat elkeen in de gesproken en geschreven tussenkomsten zijn eigen moedertaal hanteert, met erkenning van de gelijkwaardigheid van de andere talen. Het BISC kent bijgevolg verschillende werktalen en dit verklaart meteen waarom de Cahiers door het leven gaan als 'Cahiers Inlichtingenstudies – Cahiers d'Etudes du Renseignement'.

Naast deze wetenschappelijke publicatiereeks staat BISC ook bekend om zijn conferenties met thema's die passen binnen het concept van inlichtingenstudies. Dit betekent onderwerpen die verband houden met het historisch, juridisch, functionerings- en/of sociaalwetenschappelijk bestuurlijk kader. In februari 2023 was BISC te gast in de Club Prins Albert, waar het, in samenwerking met RUSRA-KUIAD, het Hybrid Warfare Research Institute Zagreb (HWRI) & de European Corporate Security Association (ECSA), de terugkeer van inlichtingenwerk binnen de geopolitiek in de kijker zette.

In november trok een delegatie van BISC naar Londen. In de Cavalry & Guard Club organiseerde BISC, in samenwerking met RUSRA-KUIAD en de Belgische ambassade in Londen, een conferentie in het teken van Belgische inlichtingen- en actieagenten die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief waren. Een afvaardiging van BISC had overigens de eer om aanwezig te mogen zijn bij de inhuldiging van een gedenkplaat voor Belgische inlichtingen- en actieagenten. Die werd, in aanwezigheid van de Belgische inlichtingen- en veiligheidsdiensten, door de Belgische ambassadeur onthuld te Baker Street 83, van waaruit de agenten tijdens de Tweede Wereldoorlog geregeld opereerden.

¹ Professor criminologie, Universiteit Gent.

² Professor hedendaagse geschiedenis, Université Catholique de Louvain.

³ Onderwijsassistent en doctoraatsonderzoeker, Universiteit Gent.

⁴ Criminoloog, coördinator Permanentie, Nationaal Crisiscentrum.

⁵ Professor criminologie, Universiteit Gent en Vrije Universiteit Brussel.

⁶ Professor criminologie, Université de Liège.

Voorliggend Cahiers is wederom het resultaat van de gedeelde inzet van een heleboel mensen. In het bijzonder wensen wij de auteurs te bedanken voor hun inspanning en toewijding om een tekst neer te pennen over een onderwerp dat hen na aan het hart ligt, maar voor velen ongekend is. Daarmee dragen zij bij aan een van de belangrijkste doelstellingen van BISC: kennis over inlichtingenwerk verspreiden. In die optiek verdienen eindwerken van studenten, en zeker doctoraatsonderzoeken, een prominente plaats in de Cahiers. Ook deze editie bevat opnieuw enkele hoogstaande wetenschappelijke werken die we u niet wilden onthouden.

Daarnaast is het niet meer dan gepast om ook de leden van BISC te bedanken voor hun engagement. Het BISC is een inhoudelijk autonoom functionerende groep die operationeel wordt gedragen door de Universiteit Gent en de Université de Liège. Guy Rapaille, voormalig voorzitter van het Vast Comité van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, blijft binnen het BISC de taak van voorzitter opnemen. Karin Van Peteghem, Universiteit Gent, en Chris Bombeke, Agoria, nemen als leden van de raad van bestuur ook het secretariaat waar.

In het BISC zijn de inlichtingengemeenschap en de academische wereld actief. Vooral naar deze eerste groep enthousiastelingen gaan onze persoonlijke dank en wetenschappelijke erkenning en waardering uit. Na jaren actief te zijn werd besloten het BISC structureel te reorganiseren en te werken met een raad van bestuur of 'conseil d'administration', een wetenschappelijke redactie en leescomité of 'rédaction' en 'comité de lecture scientifique', correspondenten of 'correspondants' en een secretariaat of 'secrétariat'.

In louter alfabetische volgorde zijn de volgende collega's lid van de Raad van Bestuur: Michael Auwers (Cegesoma), Marnix Beyen (Universiteit Antwerpen), Sven Biscop (Egmont Institute en Universiteit Gent), Chris Bombeke (Agoria), Marc Cools (Universiteit Gent), Philippe Boucké (Defensie, b.d.), Emmanuel Debruyne (Université Catholique de Louvain), Yvan De Mesmaeker (European Corporate Security Association – Athena), Werner-Edouard de Saeger (PXL Hogeschool), Mathias Desmet (Universiteit Gent), Marc De Vijlder (Politie Brussel Hoofdstad Elsene), Derrick-Philippe Gosselin (Universiteit Gent en Oxford University), Eric Kalajzic (Defensie), Sophie Lavaux (safe.brussels), Pieter Leloup (Universiteit Gent en Vrije Universiteit Brussel), Robin Libert (RUSRA-KUIAD), Robin Liefferinckx (Nationaal Crisiscentrum), Ricardo Nieuwkamp (Federale Gerechtelijke Politie Antwerpen), Thierry Piette (Inlichtingen- en Veiligheidsschool), Bruno Plaetsier (Defensie), Guy Rapaille (BISC), Vincent Seron (Université de Liège), David Stans (Université de Liège), Xavier Tinel (Inlichtingen- en Veiligheidsschool), Kathleen Van Acker (Algemene Dienst Inlichtingen en Veiligheid), Matthias Van Hoey (Coördinatieorgaan voor de Dreigingsanalyse), Karin Van Peteghem (Universiteit Gent) en Ruben Verbist (Inlichtingen- en Veiligheidsschool).

In deze context willen we graag twee nieuwe leden in de Raad van Bestuur verwelkomen: Yvan De Mesmaeker en Ricardo Nieuwkamp. Overigens feliciteren we majoor Xavier Tinel, die aangesteld werd als korpscommandant van de Inlichtingen- en veiligheidsschool. De lezing die professor *Marc Cools* tijdens de bevelsoverdracht gaf, werd bij wijze van inleiding in dit Cahier opgenomen. In zijn voordracht verwijst professor Cools naar het doel van de Inlichtingen- en veiligheidsschool, die helpt om een veiligheidscultuur te realiseren die ingebed kan worden in de inlichtingenstudies en die complementair

kan zijn aan de uitoefening van nationaal inlichtingen- en veiligheidswerk. In die optiek zijn de opleidingen ‘Certificat d’Université – Analyse du Renseignement’ aan de Université de Liège, en vanaf 2024 ook de Nederlandstalige tegenhanger ‘Opleiding Inlichtingenstudies’ aan de Universiteit Gent, een welgekomen aanvulling op het schaars (academisch) aanbod op het domein van de inlichtingenstudies.

Dergelijke opleidingen zijn dan ook noodzakelijk. Dat bewijzen niet alleen recente gevallen van spionage en inmenging in ons land, maar ook de gewapende conflicten en de strategische activiteiten op het geopolitieke wereldtoneel, waar inlichtingen een cruciale rol spelen. De Staatsveiligheid schuift de strijd tegen spionage en inmenging dan ook nog steeds naar voren als een van haar kernopdrachten. Onderzoeksrechter *Lionel Kaëns* bekijkt of het Belgisch wettelijk kader adequaat genoeg is om om te gaan met daden van spionage, die steeds vernieuwende vormen aanneemt. Aan de hand van de dossiers van twee veroordeelde Belgische consuls stelt de bijdrage vast dat de Belgische Staat het wegens het oubollig en ondoorgrondelijk wettelijk kader en omwille van de kenmerken van ‘spionage’ als misdrijf inderdaad op de proef wordt gesteld om dergelijke daden treffend te bestraffen. Overigens wordt de vraag opgeworpen of het gebrek aan een Belgische inlichtingencultuur hier ook een invloed op heeft.

Niettemin moet vastgesteld worden dat België de laatste jaren geïnvesteerd heeft in de uitbreiding van haar inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Zo’n investering is ook welgekomen. *Tom Van Renterghem* beschrijft hoe onder andere de Russische inval in Oekraïne, het conflict in Gaza en de oplopende spanningen tussen China, Taiwan en de VS de grootmachtenpolitiek weer prioritair hebben gemaakt. België, als thuisbasis van Europese en internationale instellingen, is zich dan ook bewust van de bedreigingen waar zij zich tegen moet wapenen. Die zijn divers, gaande van economische en militaire inlichtingenoperaties tot dubbelspionnen en de inzet van academici als agenten. Om de reputatie van België als gastland en onze eigen internationale relaties te beschermen, blijft contraspionage dus van primordiaal belang.

Maar onze diensten worden geconfronteerd met een overvloed aan data. Het is niet eenvoudig om daaruit de meest relevante data te filteren en heel wat data blijft ongebruikt. Er ontstaat aldus een zwart gat dat gevuld moet worden. *Giliam de Valk* onderzoekt hoe machines de mens kunnen helpen met de analyse van die grote hoeveelheden ongestructureerde data. Menselijke analyse zal zich waarschijnlijk meer ontwikkelen in de richting van het beperken van het aantal gegevens waarmee rekening wordt gehouden, maar die gegevens zullen een hoge causale betekenis hebben. Machineanalyse daarentegen zal enorme hoeveelheden gegevens verwerken en zich in de eerste plaats richten op correlaties. *Augmented Intelligence* zal een samensmelting van beide zijn. Het zal zich bezighouden met gegevens die nu ongebruikt blijven. Het aanpakken van analytische zwarte gaten zal de veiligheid verbeteren en ons effectiever maken in het beschermen van onze kritieke infrastructuur.

Vervolgens geeft *Chloé Thomas* een overzicht van het hobbelige parcours van het Coördinatieorgaan voor de Dreigingsanalyse (OCAD), en hoe het sinds zijn creatie in 2006 heeft moeten vechten voor zijn plaats in het Belgisch inlichtingen- en veiligheidslandschap. Ondanks de moeilijke start wordt beschreven hoe het OCAD als *fusion centre* is uitgegroeid tot een betrouwbare partner door het ontwikkelen van algemene en punctuele dreigingsanalyses, het bijhouden van een gemeenschappelijke databank,

de coördinatie van de Strategie Extremisme en Terrorisme en het ontwikkelen van een academisch outreachprogramma.

Robin Libert en *Derrick-Philippe Gosselin* werpen een blik op de carrière van baron Coekelbergs, en hoe de verzetsheld uit de Tweede Wereldoorlog vervolgens is uitgegroeid tot een van de meest prominente figuren in de ontwikkeling van het Belgisch nucleair programma. In de interviews die met baron Coekelbergs werden afgenomen door *Anne Griffin* (2018) en *Bernard Baiteau* (2019), wordt er door Coekelbergs zelf dieper ingegaan op deze carrière en wordt er gefocust op de omstandigheden en zijn beweegredenen om toe te treden in het verzet – beweegredenen die ook vandaag nog steeds van toepassing zijn in verschillende conflicten en oorlogssituaties.

Tot slot maken we in dit Cahier graag plaats voor een interview met twee van onze leden: onze voorzitter Guy Rapaille en Robin Libert. *Giangiuseppe Pili* sprak hen in het kader van het project Intelligence & Interview, waarin het verspreiden van de verschillende nationale inlichtingenervaringen en -culturen centraal staat. Door pratici van verschillende landen aan het woord te laten, probeert Pili aan te tonen dat er meerdere benaderingen van inlichtingenwerk zijn en dat we daarom niet tevreden hoeven te zijn met een status quo. Hij ijvert dan ook voor een bredere kijk op inlichtingenstudies dan de veelal overwegend Angelsaksisch gerichte visie die hij nu dikwijls waarneemt.